

Анатолій Салій
доцент кафедри філософії та суспільних наук
ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна
академія», м. Полтава

УЧНІВСТВО І УЧИТЕЛЬСТВО В ХАСИДИЗМІ

Хасидизм являє собою приклад глобального світогляду, який містить у собі усі аспекти буття людини: як матеріальні, так і духовні. Однією із найважливіших сфер прояву суті хасидського вчення є процес навчання, яке проходить на вищому, духовному рівні. І у ролі вчителя в хасидизмі виступає загадкова постать цадика. Зазвичай даний термін перекладають як «праведник» [3. с. 80], але М.Бубер його розглядає як «той, хто пройшов випробування», «посвідчений» [2. с. 27]. Його можна визначити і як ідеальний прототип містичного способу життя, що тяжіє до соціальної активності навіть у тому випадку, коли його носіїв представляють як хранителів всіх Божественних таємниць [4. с. 161].

Стосунки людини і світу, відносини із самим собою, часто-густо взагалі не сприяють її релігійному пориву, тому релігійні вчення вказують їй на зовсім іншу форму буття – світ досконалості, у якому і душа людини може стати досконалою. Порівняно з такою досконалістю земне життя може уявлятися або тільки початком, або ж тільки ілюзією. Шлях до вічного життя – це переживання непереборного релігійного потягу, впевненість у тому, що вище життя все ж існує і душа людини зможе подолати вузькі кордони земного існування. На шляху до цього, людині складно залишатися сам на сам із реаліями її існування, вона може загубитись у нестримному плинні матеріального світу, втратити цілісність душі. Щоб людина у своєму прагненні Божественної мети змогла залишитися собою, не втрачати обраний вектор, їй потрібен натхненник і наставник, той, хто буде провідником у справах земних і справах небесних. Він здатен зцілити хворе тіло і стражденну душу, адже знає і бачить тісний зв'язок між ними. Саме цадик може навчити діяти таким чином,

щоб душа людини залишалася вільною, він зможе зцементувати її для того, щоб вона витримувала усі удари долі.

Основне завдання цадика зовсім не полягає у тому, щоб позбавити людину можливості формувати саму себе, не полегшує тієї боротьби, яку повинна вести її душа для того, щоб усвідомити своє особливе призначення у цьому світі. У першу чергу це стосується відносин людини з Богом. Саме цадик повинен допомагати хасидам встановити зв'язок з Богом. Та він ніяк не зможе замінити самих людей і зробити за них те, що мають робити вони самі. Тобто цадик підтримує учня-хасида у часи сумніву, але він не може вливати у нього істину. Його місія полягає у намаганні допомогти учневі завоювати цю істину для себе, фактично він допомагає розправити людині крила.

У певні моменти життя цадик може молитися за свого учня і таким чином віддає йому самого себе. Та він ніколи не допустить, щоб учень розраховував тільки на свого вчителя. Він прагне того, щоб душа застосовувала свої сили, щоб не припинялось те боріння душі заради Бога, без якого життя на землі позбавилось би своєї повноти та краси. У цих відносинах головне те, що цадик не обмежує своєї допомоги виключно сферою людських взаємин, він поширює їх і на стосунки з Богом, але всіляко підкреслює те, що його посередництво має свою межу. Бо одна людина може бути для іншої тільки провідником до її власної внутрішньої святині.

М. Бубер вважає, що цадик впливає не лише на віру і свідомість хасида, але й на його буденні справи, навіть сон роблячи глибинним та спокійним [2. с. 31]. За допомогою цадика усі почуття хасида стають досконалими. Але проходить це не за рахунок якогось зовнішнього тиску, а лише завдяки простій його присутності. Цадик не просто інтелектуальний лідер, а він як досконала людина, яка живе своїм досконалим життям, ніде себе не проявляючи.

Один із найголовніших принципів хасидизму полягає у тому, що цадик і хасиди залежать один від одного. Хасидські оповідання демонструють відсутність дистанціювання учня від учителя. Їх відносини часто порівнюють з відносинами душі і тіла. Душа не повинна вважати, що вона священніша за

тіло, адже завдяки тілу вона може досягти досконалості. Таким чином, цадики потребують великої кількості учнів, і учні потребують цадиків. Реальність хасидського вчення залежить від їх взаємин. Але вчитель у цьому процесі це вже не той, хто навчає, але і той, хто через діалог з учнями вчиться сам.

У хасидизмі учитель допомагає своїм учням знайти себе, а вони, у свою чергу, допомагають своєму учителю в часи падіння знову повернутися до самого себе. Учитель запалює своїх учнів, а вони, перебуваючи поряд, осяюють його життя запаленим ним сьйвом.

Сучасний хасидизм повен великої кількості спотворень, які з'являються на пізніших етапах розвитку цього руху. Поряд із любов'ю до цадика, ми можемо спостерігати і певну корисливу відданість, ставлення до нього як до якогось великого мага, який знаходиться у безпосередній близькості до Небес і тому сам має здібності виправляти неправильне, полегшувати хасидам їх власну духовну місію і забезпечити їм жаданий спокій після смерті. І хоча хасидів одного цадика об'єднує почуття справжнього братства, вони можуть не сприймати учнів іншого цадика, а іноді і ставитись до них вороже [2. С. 35]. Та справжню суть вчення цадиків можна висловити цитуючи слова великого вчителя, Люблінського Провидця Якова Іцхака: «Неможливо сказати кожному, яким шляхом йому йти. Одні служать Господу вивченням Тори, другі – молитвою, треті – постом, четверті – споживанням їжі. Та кожному потрібно самому зрозуміти головне, до чого веде його серце, і обрати вказаний шлях безповоротно» [1. с. 360].

Література:

1. Бубер М. Путь человека по хасидскому учению // Бубер М. Хасидские истории. Первые учителя. – М.: Мосты культуры, 2006. – С. 357 – 372
2. Бубер М. Хасидские истории. Первые учителя. – М.: Мосты культуры, 2006. – 523 с.

3. Лопушанський В., Ляховин О., Дашко Н. Мартін Бубер: життєвий і творчий шлях. – Дрогобич: ВФ «Відродження», 2007. – 108 с.
4. Шолем Г. Основные течения в еврейской мистике. – М.: Мосты культуры, 2004. – 510 с.